

kým, systematickým a klasifikatorním rozborům. Před očima čtenáře defilují nejen jména významných psychologizujících publicistů, ale hlavně jména autorů buď studií přímo sociologických nebo esejistických monografií širšího či užšího problémového zaměření; jména: Lévi-Strauss, Francis a Julien Huxley, Klineberg, Heuse, Mauss, Maget, Maurois, Le Senne, Siegfried a jiní, jichž díla autor stručně rozebírá, uvádím jen *demonstrationis causa*, samozřejmě bez nároku na úplnost nebo přiléhavost recenzního výběru. Chybí tu však některá jiná známá jména, např. ze španělských autorů filozofa Unamuna a kulturního sociologa Ortega Y Gasset. V poslední kapitole, pod označením „L'actualité“, uvádí autor krátce, zčásti ve zběžných, zčásti v pregnantních charakteristikách již opravdové studie, zabývající se psychologii národů, a to Francouzů, Němců, Rakušanů, Severoameričanů a Angličanů. Bohužel úplně opomíjí, že i ve slovanských literaturách najdeme odborné studie o národních charakterech, nehledě k psychologicky hodnotným, např. i románovým zpracováním této problematiky. České práce pozoruhodné odborné úrovně v knižním zpracování (Chalupný, Mahen, Bláha, Peroutka a jiní) i v drobných studiích (Štefánek, Verunáč aj.) s mnoha originálními postřehy z oblasti psychologie národů nedoznaly také autorovy pozornosti. Přes všechnu stručnost knížky by v novém vydání měl být tento nedostatek odstraněn. Doufejme, že ve sbírce „Profil des nations“ (v anglickém vydání pod titulem „Way of Life Series“), kterou vydává Unesco, vyjdou kromě ohlášených nebo dokonce již vydaných studií i publikace věnované českému a slovenskému národu, jakož i jednotlivým národům Sovětského svazu. — Seznam literatury lze charakterizovat jako nejužší výběr titulů, vhodný pro příruční knihovnu, samozřejmě bez nároků na úplnost a proporcionální významnost.

J. Stuchlík

J. Hoskovec

PSYCHOLOGIE HYPNÓZY A SUGESCE

Academia, Praha, 1967

Recenzovanou knihu je možno zařadit do kategorie studií rázu spíše obecně informujícího než detailně analytického. Přehled v ní uváděných názorů a teorií není — jak říká sám autor — vyčerpá-

ující a kompletní, ale spíše výběrový, převážně psychologického zaměření. Přestože je autor stoupencem koncepce multidimenzionální, nevyhnul se souhlasným odkazům na unidimenzionální fyziologické koncepce.

Starší literatura a většina starších prací nejsou prakticky uvedeny vůbec, ačkoliv v nich je uložen bohatý poklad nejen zkušeností, ale i teoretických analýz a praktických plausibilit. Jména jako Bérillon, Löwenfeld, Moll, Tissie, Wundt, Ziehen, Vogt, Wetterstrand, Krafft-Ebing, Schilder, Schrenk-Notzing a jiná by neměla být opomenuta ani v knize, která si vysloveně klade za úkol zabývat se hlavně pracemi nejrecentnějšími. Úcta k historii neškodí nikdy při hodnocení přítomnosti a historická doplnění nejsou nikdy na škodu ocenění prací nejnovějších.

Knihla má čtyři větší kapitoly. První pojednává o metodických, obecných a teoretických aspektech hypnózy a sugesce. Zjména cenný je tu klasifikatorně sestavený přehled různých teorií hypnózy a sugesce, v němž autor konfrontuje koncepce i navzájem se různící, od čistě fyziologických až k čistě psychologickým, řečeno stručně: od Pavlova až k Milechninovi. Některé terminologické a definiční stylistické nejasnosti vznikly pravděpodobně překladem velmi nesnadno přeložitelných formulací z cizích jazyků a zasluhovaly by vytištění. Některé termíny pak, jako např. „abientní“ a „adientní“ aktivita, nebo „ergotropní“ a „trofotropní“ emocionální reakce, předpokládají jiný stupeň znalosti, než možno očekávat u běžně odborně připraveného čtenáře. Nejen v této kapitole, ale v celé knize používá autor terminů: hypnologie, hypnologický, hypnobilita atd., ačkoliv nejde o vyjádření funkcí a stavů souvisejících se spánkem, nýbrž o funkce a stavy související s hypnózou. Správně by tedy mělo být hovořeno o hypnózologii, o hypnotizabilitě. Český termín „hypnotizovatelnost“ je výstižný a mělo by ho být používáno.

Ve druhé kapitole autor účelně instruuje čtenáře o modalitách techniky sugerování a hypnotizování. K podrobnější demonstraci této techniky zvolil a doporučil Schultzův autogenní trénink a Kretschmerův aktivně hypnotický trénink, jejichž praktickou, terapeutickou i koncepční významnost snad až nepřiléhavě nadhodnotil. — V kapitole věnované sugesci a hypnóze jakožto metodikám průzkumu jednotlivých duševních funkcí, od vnímání až po jednání, předkládá autor čtenáři velmi infor-

mativně jednak všeobecně uznávané nebo zkoumané teoretické názory a praktické aplikace jednotlivých psychoterapeutů a hypnózologů, jednak výsledky vlastních experimentů a studií o dílčích problémech. Na tomto místě bych jen rád upozornil, že podstatné rozlišování hypnózy a sugesce by potřebovalo korekturu, jelikož nejde, podle mého názoru, o kategoriálně psychologicky diferencované jevy. Domnívám se, že dichotomie názorová i výrazová není než koncesí historickým i některým recentním názorům, a simplifikací pochopitelnou spíše z hlediska pedagogického než z hlediska ontologického.

Praktické autorovy zkušenosti, rady a návody z nich vyplývající jsou plně akceptovatelné a účelně sestavené. Možná tedy říci, že se autorovi v optimální míře podařilo určit vstřížně jak hranice indikovatelnosti či kontraindikovatelnosti, tak hranice zřetelné účelové prospěšnosti nebo pouhé symptomatologické pseudoúčelnosti, stejně jako odlišit oblasti skutečného reálného poznání od hypotetického tápání. Autor se staví sympaticky i kriticky k různým teoriím a výkladům ať již jeví samotných nebo jejich terapeutické aplikovatelnosti v psychologii i v lékařské praxi.

V celku lze knihu charakterizovat jako velmi dobré soustředění názorů, metodik i praktik hypnózie a hypnózie, zvláště se zřetelem na recentnější úsilí o zdoání problematiky. Dokladová literatura je bohatá, věcný rejstřík by však vyžadoval rozšíření a doplnění. Mohl-li bych ke konci autorovi vůbec v něčem radit, přimlouval bych se pro příští vydání za exegetickou i materiální spolupráci s adekvátně odborně vzdělaným lékařem, stejně zaníceným pro tuto problematiku.

J. Stuchlík

THE CLINICAL PSYCHOLOGIST

Dvanáctá sekce Americké psychologické společnosti (APA) začala vydávat své Zprávy (Newsletter) v nové úpravě pod názvem *The Clinical Psychologist*. Tento časopis je věnován otázkám vývoje povolání klinického psychologa, jakož i diskusi o problémech, které se v oblasti klinické psychologie objevují.

Časopis přináší řadu velmi podnětných, polemicky zaměřených článků. George W. Albee kritizuje dosud vžitý model nemoci pro psychické poruchy a s tím související praktický důsledek, že klinická psychologie je považována za zdravotnické povolání. „Dokud bude středem pozornosti mo-

del nemoci, bude se muset klinický psycholog spokojit s tím, že bude pomocným členem týmu. To by nebylo důležité, kdyby model byl validní, je to však nesnesitelné, když pro jeho validitu nemáme důkazy“. „Má-li se klinická psychologie rozvíjet jako nezávislé povolání, pak musíme vytvořit životaschopnou alternativu k modelu nemoci.“ Autor se přimlouvá za rozvinutí modelu sociálního učení. Jeho uskutečnění v praxi by byli lidé pracující v ústavech, jež by se více podobaly školám než nemocnicím. Klinická psychologie musí vyvinout model lidské efektivnosti.

Molly Harrowerová píše o měnících se rolích a o změnách odpovědnosti. Tradiční role klinického psychologa se mění. Tento fakt přináší novou odpovědnost, a to odpovědnost za vyvinutí vlastního diagnostického klasifikačního systému, který bude zahrnovat potenciál duševního zdraví a bude oproštěn od obnošené psychiatrické nosologie, založené na symptomech. Dále bude třeba rozšířit roli klinického psychologa jako psychodiagnostika - terapeuta a přijmout odpovědnost za vyšetřování a léčbu osob, které jsou ve styku s nemocným. Klinický psycholog - terapeut má také být podroben psychodiagnostickému vyšetření, aby lépe rozpoznal své úspěšné a neúspěšné terapeutické interakce. Kromě toho by měl být též iniciátorem multidisciplinárního výzkumu v celé oblasti psychoterapie a diagnostiky. Harrowerová sama vyvinula techniku projektivního poradenství (projective counselling), jež spojuje projektivní testy s psychoterapeutickými zásahy.

V druhém čísle pokračuje poselství George W. Albeeho. „Žádná masová pohroma lidstva by nebyla nikdy odstraněna tím, že by byl vyškolen dostatečný počet praktiků, kteří by léčili každého postiženého. Naším cílem musí být snížení výskytu poruch. Musíme se snažit najít příčinu a věnovat se podmínkám, které jsou odpovědné za její vznik. Psychologové musí vytvářet vlastní ústavní zařízení pro služby veřejnosti. Je naděje, že z jejich zkušeností vzejde poznání, jež přispěje k prevenci.“

Carl R. Rogers ostře kritizuje nedostatky v univerzitním studiu psychologie. Ve svém působivě psaném článku uvádí základní předpoklady, na nichž byl stavěn tradiční systém výuky: Studentu nelze věřit v tom, že by sledoval cíle vlastního vědeckého a odborného studia. Schopnost absolvovat zkoušky je nejlepším kritériem pro výběr studentů a pro posuzování jejich odborné perspektivy. Hodnocení je výcho-